

Сутність екологічного податку та його роль в системі оподаткування

Згідно з Податковим кодексом України екологічний податок – це загальнодержавний обов’язковий платіж, що стягується з суб’єктів господарювання, юридичних осіб, що не здійснюють підприємницьку діяльність бюджетних установ, громадських та інших підприємств, установ та організацій, постійних представництв нерезидентів під час провадження діяльності на території України і в межах її континентального шельфу. До об’єктів оподаткування екологічним податком відносять: обсяги та види забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, та види забруднюючих речовин, що викидаються безпосередньо у водні об’єкти, обсяги та види (класи) розміщених відходів, крім обсягів та видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об’єктах) суб’єктів господарювання, обсяги та категорія радіоактивних відходів, що утворюються внаслідок діяльності суб’єктів господарювання, обсяги електричної енергії, виробленої експлуатуючими організаціями ядерних установок.

Ідею екологічного оподаткування запровадив економіст А. К. Пігу в 1920 році. Метою цього був вплив на поведінку винних у забрудненні довкілля шляхом податків, а також стимулювати природоохоронну діяльність шляхом певних дотацій. У 1973 році Європейський Союз запровадив програму дій з охорони довкілля в якій передбачався принцип «забруднювач платить». Європейські країни активно почали застосовувати практику екологічного оподаткування. Вперше у 1992 році Україна впровадила екологічний податок який за час свого існування замінювався на плату за забруднення навколишнього природного середовища та збір за забруднення навколишнього природного середовища. Після прийняття Податкового кодексу України знову було введено в дію екологічний податок.

Передумовою існування екологічного податку є необхідність відшкодування негативного впливу на навколишнє середовище під час здійснення діяльності суб’єктами господарювання. Екологічний податок виступає інструментом впливу на діяльність суб’єктів господарювання з метою збереження навколишнього середовища, мінімізації шкідливого впливу та стимулювання суб’єктів господарювання до зменшення забруднення навколишнього середовища. Однак, при зростанні ставок екологічного податку фінансове стимулювання забруднювачів є недостатнім для їх мотивації щодо зменшення викидів, скидів та розміщення відходів. Як показує практика, навіть в окремих галузях економіки розмір податку становить 0,1% від продукції, яку виробив суб’єкт господарювання.

Експертами у сфері екологічного оподаткування, в межах проекту сто воно аналізу перешкод на шляху впровадження принципів зеленої економіки в Україні, було проведено опитування платників екологічного податку. Відповідно, за результатами опитування, екологічний податок не збільшує податкове навантаження платника – є не обтяжливим.

Можливим стимулом вчасної та повної сплати екологічного податку можна використати механізм «повернення податку» на прикладі «повернення ПДВ» для платників ПДВ. Звісно, повернувши частину сплачених коштів, держава повинна проконтролювати, що платник екологічного податку спрямував їх на модернізацію свого обладнання, на створення безпечного виробництва. Таким чином екологічний податок стане інструментом екологічного оздоровлення планети в руках самих забруднювачів. Можливо, це додатково навантажить контролюючі органи у сфері оподаткування через певного роду перевірок щодо цільового використання повернутих коштів. Однак, це є предметом дискусій багатьох науковців та економістів.

Якщо розглянути ефективність розпорядження екологічним податком на місцевому рівні, то останнім часом «централізація» його адміністрування стала наглядним першим кроком щодо створення ефективної системи міжбюджетного розподілу від надходжень екологічного податку (55% надходжень податку надходить до місцевих бюджетів).

Станом на 30 вересень 2020 року підприємствами-платниками реєстрації «Житомирська область» було сплачено 10 183 420 грн. екологічного податку (за аналогічний період 2019 року – 14 390 060 грн.). найбільшими платниками екоподатку Житомирської області є: ТОВ «ОБІО», ТОВ «ЦЕРСАНІТ ІНВЕСТ», КП «Житомирводоканал», Макарівський КЕЧ району, КПТ, ТОВ «Полісся Екосфера», КП «Бердичівтеплоенерго», КП НВМР «Новоград-Волинськтеплокомуненерго», ПРАТ «ТНК «ГРАНІТ», АТ «Коростенський кар’єр» (за даними URL: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes/zhytomyrska-oblast>).

Отже, впровадження екологічного податку є кроком до раціонального використання ресурсів та стимулювання платників податку до зменшення викидів, скидів забруднюючих речовин, модернізації господарської діяльності з метою впровадження природозберігаючих технологій.